

VILKAVIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖS TARYBA

SPRENDIMAS

DĖL VILKAVIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS SVEIKATOS STEBĖSENOS 2019 METŲ ATASKAITOS PATVIRTINIMO

2020 m. gruodžio 23 d. Nr. B-TS-613
Vilkaviškis

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 16 straipsnio 4 dalimi, Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymo 36 straipsniu, Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo 6 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos stebėsenos (monitoringo) įstatymo 4 straipsniu, 10 straipsnio 2 dalimi, Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“ 6.3, 9 punktais, ir atsižvelgdama į Vilkaviškio rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro 2020-11-23 raštą Nr. S-145 „Dėl Vilkaviškio rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos 2019 m. ataskaitos pateikimo“, Vilkaviškio rajono savivaldybės taryba n u s p r e n d ž i a:

Patvirtinti Vilkaviškio rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos 2019 metų ataskaitą (pridedama).

Šis sprendimas per vieną mėnesį nuo įsigaliojimo dienos gali būti skundžiamas Regionų apygardos administracinio teismo Kauno rūmams (adresu: A. Mickevičiaus g. 8A, Kaunas) Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

Savivaldybės meras

Algirdas Neiberka

PATVIRTINTA
Vilkaviškio rajono savivaldybės tarybos
2020 m. gruodžio 23d. sprendimu
Nr. B-TS-613

VILKAVIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS SVEIKATOS STEBĖSENOS 2019 METŲ ATASKAITA

I SKYRIUS ĮVADAS

Vilkaviškio rajono savivaldybėje (toliau – Vilkaviškio r. sav.) visuomenės sveikatos stebėseną vykdoma remiantis Bendraisiais savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“ (Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2013 m. gruodžio 19 d. įsakymo Nr. V-1203 redakcija).

Visuomenės sveikatos stebėseną – tai tęstinis, sistemingai atliekamas su sveikata susijusių ir planuoti, įgyvendinti bei visuomenės sveikatos praktikai vertinti reikalingų duomenų rinkimas, analizė ir interpretavimas (Pasaulio sveikatos organizacija, toliau – PSO).

Visuomenės sveikatos stebėsenos savivaldybėje tikslas – nuolat rinkti, analizuoti, interpretuoti visuomenės sveikatą atspindinčius rodiklius ir tinkamai informuoti savivaldybės politikus, kad savivaldybės teritorijoje valstybinės (valstybės perduotos savivaldybėms) ir savarankiškosios visuomenės sveikatos priežiūros funkcijos būtų įgyvendintos efektyviai.

Vilkaviškio r. sav. visuomenės sveikatos stebėsenos 2019 m. ataskaita parengta taip, kad būtų galima įvertinti Vilkaviškio r. sav. gyventojų sveikatos ir sveikatą lemiančių veiksnių būklės situaciją Lietuvos kontekste.

Vilkaviškio r. sav. stebėsenos 2019 m. ataskaitoje aprašomi visuomenės sveikatos būklę atspindintys rodikliai (iš Valstybės deleguotų savivaldybėms visuomenės sveikatos stebėsenos pagrindinių rodiklių sąrašo, toliau – PRS), kurie geriausiai parodo, kaip įgyvendinami Lietuvos sveikatos programos (toliau – LSP) tikslai bei uždaviniai. PRS (51 rodiklis) interpretavimo ir analizės tikslas – įvertinti, kokia esama gyventojų sveikatos ir sveikatą lemiančių veiksnių situacija savivaldybėje, LSP tikslų ir uždavinių įgyvendinimo kontekste ir kokių intervencijų / priemonių reikia imtis, siekiant stiprinti savivaldybės žmonių sveikatą ir mažinti sveikatos netolygumus.

Ataskaita parengta vadovaujantis Sveikatos informacijos centro parengtais leidiniais: „Visuomenės sveikatos būklė Lietuvos savivaldybėse 2019 m.“, „Savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitų rašymo metodinės rekomendacijos“. Rengdami šią ataskaitą, vadovavomės oficialiais Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Higienos instituto Sveikatos informacijos centro, Valstybinės ligonių kasos, Užkrečiamųjų ligų ir AIDS centro (toliau – ULAC) ir Vilkaviškio rajono savivaldybės institucijų duomenimis, jų metinėmis statistinėmis ataskaitomis, kompiuterizuotomis duomenų bazėmis.

II SKYRIUS BENDROJI DALIS

PAGRINDINIŲ STEBĖSENOS RODIKLIŲ VILKAVIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖJE ANALIZĖ IR INTERPRETAVIMAS („ŠVIESOFORAS“)

Pagrindinio rodiklių sąrašo (toliau – PRS) analizė ir interpretavimas („šviesoforo“ kūrimas) atliekamas palyginant 2019 m. Vilkaviškio r. sav. rodiklius su Lietuvos vidurkiu. Vadovaujantis „šviesoforo“ principu, visos 60 Lietuvos savivaldybių suskirstytos į keletą grupių:

- 12 savivaldybių, kuriose stebimas rodiklis atspindi geriausią situaciją, žymimos žalia spalva;
- 12 savivaldybių, kuriose stebimas rodiklis rodo prasčiausią situaciją, žymimos raudona spalva;
- likusių 36 savivaldybių rodiklių reikšmės žymimos geltona spalva.

Spalvomis vertinamas ne savivaldybių rodiklio dydis, o reikšmė, kadangi mažas rodiklis ne visada atspindi gerą situaciją, ir atvirkščiai, didelis rodiklis ne visada rodo blogą situaciją.

Atliekant analizę ir vertinant savivaldybių rodiklius, svarbu vertinti ir absoliučius skaičius bei atkreipti dėmesį į mažiausiai gyventojų (mažiau negu 20 000) turinčias savivaldybes. 2019 m. (kaip ir 2018 m.) tokių savivaldybių buvo 18 (Neringos, Birštono, Rietavo, Pagėgių, Kalvarijos, Kazlų Rūdos, Palangos, Širvintų r., Ignalinos r., Zarasų r., Skuodo r., Kupiškio r., Molėtų r., Visagino, Lazdijų r., Druskininkų, Akmenės r., ir Pakruojo r.).

PRS analizės ir interpretavimo tikslas – įvertinti, kokia esama gyventojų sveikatos ir sveikatą lemiančių veiksnių situacija savivaldybėje, vertinant Lietuvos sveikatos programos tikslų ir uždavinių įgyvendinimo kontekste ir kokių intervencijų / priemonių reikia imtis, siekiant stiprinti savivaldybės gyventojų sveikatą ir mažinti sveikatos netolygumus.

Vilkaviškio r. sav. gyventojų visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitoje analizuojamų rodiklių duomenys ir jų interpretavimas pateikiami 1 lentelėje – „Vilkaviškio r. sav. visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis 2019 m.“.

Pirmame lentelės stulpelyje pateikiami PRS, suskirstyti pagal Lietuvos sveikatos programoje 2014–2025 metų numatomus įgyvendinti tikslus ir uždavinius, antrame stulpelyje pateikiama Vilkiaviškio r. sav. rodiklio reikšmė, trečiame – atitinkamo rodiklio Lietuvos vidurkio reikšmė, ketvirtame – mažiausia reikšmė tarp visų savivaldybių, penktame – didžiausia reikšmė tarp visų savivaldybių, šeštame – savivaldybės rodiklio interpretavimas (reikšmės savivaldybėje santykis su Lietuvos vidurkio reikšme ir savivaldybės vietos tarp visų savivaldybių išdėstymas pagal „šviesoforo“ principą (1 lentelė). Šalia rodiklių skliaustuose esantis kodavimas atitinka Tarptautinės statistinės ligų ir sveikatos sutrikimų klasifikacijos sisteminį ligų sąrašą.

1 lentelė. Vilkiaviškio r. sav. visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis 2019 m.

RODIKLIS	Savivaldybės rodiklis	Lietuvos rodiklis	Minimali reikšmė	Maksimali reikšmė	Santykis: savivaldybė/ Lietuva
1	2	3	4	5	6
Strateginis tikslas – pasiekti, kad 2025 m. šalies gyventojai būtų sveikesni ir gyventų ilgiau, pagerėtų gyventojų sveikata ir sumažėtų sveikatos netolygumai:					
Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė	73,8	76,5	70,7	79,1	0,96
Išvengiamas mirtingumas (proc.)	32,2	31,7	24,3	39,7	1,02
I tikslas. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį					
1.1. Sumažinti skurdo lygį ir nedarbą					
Mirtingumas dėl savižudybių (X60–X84) 100 000 gyv.	40	23,5	0,0	69,8	1,70
Standartizuotas mirtingumas dėl savižudybių (X60–X84) 100 000 gyv.	40,4	23,0	0,0	119,4	1,76
Bandytųjų žudytis skaičius (X60–X64, X66–X84) 100 000 gyv.	17,1	37,1	3,0	68,3	0,46
Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1 000 gyv.	76,6	68,2	35,2	247,8	1,12
Ilgalaikio nedarbo lygis	2,0	1,9	0,3	7,7	1,06

Gyventojų skaičiaus pokytis 1 000 gyv.	-18,6	0,0	-35,1	43,3	-18,6
1.2. Sumažinti socialinę, ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu					
Mirtingumas dėl išorinių priežasčių (V01–Y98) 100 000 gyv.	100	85,7	32,8	192,5	1,17
Standartizuotas mirtingumo dėl išorinių priežasčių rodiklis (V01–Y98) 100 000 gyv.	102,1	83,6	20,9	215,7	1,22
Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose, skaičius 1 000 gyv.	281,6	146,6	53,4	350,4	1,92
Socialinės pašalpos gavėjų skaičius 1 000 gyv.	44	23,1	2,5	87,2	1,90
Sergamumas (nauji atvejai ir recidyvai) tuberkuloze (A15–A19) 100 000 gyv.	40	31,3	10,0	93,0	1,28
2 tikslas. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką					
2.1. Kurti saugias darbo ir sveikas buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą					
Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius 10 000 darbingo amžiaus gyv.	0,0	1,0	0,0	2,9	0,00
Susižalojimo dėl nukritimo atvejų skaičius (W00–W19) 65+ m. amžiaus grupėje 10 000 gyv.	109,7	145,7	92,6	197,2	0,75
Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, skaičius 10 000 gyv.	76,6	61,6	42,2	127,5	1,24
Sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis (A00–A08) 10 000 gyv.	29,2	72	0,0	118,7	0,40
2.2. Kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį					
Mirtingumas dėl atsitiktinio paskendimo (W65–W74) 100 000 gyv.	5,7	4,9	0,0	25,2	1,16
Standartizuotas mirtingumo dėl atsitiktinio paskendimo rodiklis (W65–W74) 100 000 gyv.	5,6	4,8	0,0	25,2	1,17
Mirtingumas dėl nukritimo rodiklis (W00–W19) 100 000 gyv.	22,9	15,5	0,0	25,2	1,48
Standartizuotas mirtingumo dėl nukritimo rodiklis (W00–W19) 100 000 gyv.	24,8	15,2	0,0	123,5	1,63
2.3. Mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių					
Mirtingumas dėl transporto įvykių (V00–V99) 100 000 gyv.	8,6	7,7	0,0	29,1	1,12
Standartizuotas mirtingumo dėl transporto įvykių rodiklis (V00–V99) 100 000 gyv.	10,5	7,6	0,0	58,9	1,38
Pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių (V00–V09) 100 000 gyv.	0,0	2,3	0,0	5,7	0,0
Transporto įvykiuose patirtų traumų (V00–V99) skaičius 100 000 gyv.	71,4	66,7	26,1	120,3	1,07
2.4. Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą					
I atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kvadratiniam kilometrui	97	970	61	34386	0,10
Viešai tiekiamo geriamojo vandens prieinamumas vartotojams (proc.)	67,9				
Nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumas vartotojams (proc.)	52,9				
3 tikslas. Formuoti sveiką gyvenimą ir jos kultūrą					
3.1. Sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako vartojimą, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą					
Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu rodiklis 100 000 gyv.	0,0	2,9	0,0	16,1	0,0

Standartizuotas mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu, rodiklis 100 000 gyv.	0	3	0,0	16,2	0,0
Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu, rodiklis 100 000 gyv.	25,7	19,1	3,4	59,3	1,35
Standartizuotas mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu (E24.4, F10, G31.2, G40.5, G62.1, G72.1, I42.6, K29.2, K70, K85.2, K86.0, P04.3, X45, X65, Y15), 100 000 gyv.	23,5	18,5	0,0	59,3	1,27
Nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda (nusikaltimai) 100 000 gyv.	154,3	74,1	3,8	350,0	2,08
Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba tabako gaminiais	153,5	199,2	70,1	395,0	0,77
Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais	136,7	171,3	41,8	374,3	0,80
3.2. Skatinti sveikos mitybos įpročius					
Kūdikių, išimtinai žindytų iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.)	33,6	37,8	10,3	65,4	0,89
4 tikslas. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius					
4.1. Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais					
Išvengiamų hospitalizacijų skaičius 1 000 gyv.	40	31,4	15,6	59,6	1,27
Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius 1 000 gyv.	8,4	7,0	3,4	10,5	1,20
4.2. Plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą					
Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, skaičius	2,6	2,0	1,6	5,8	1,3
Šeimos medicinos paslaugas teikiančių gydytojų skaičius 10 000 gyv.	6,6	7,2	2,5	13,5	0,92
Apsilankymų pas gydytojus skaičius, tenkantis vienam gyventojui	9,8	9,5	6,5	11,8	1,03
Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15–A19) 100 000 gyv. (nauji atvejai)	2,9	3,3	0,0	12,6	0,88
Sergamumas ŽIV ir lytiškai plintančiomis ligomis (B20–B22, B23 (B23.0–B23.2, B23.8), B24, Z21, A50 (A50.0–A50.7, A50.9), A51–A53, A54 (A54.0–A54.6, A54.8, A54.9), A56 (A56.0–A56.4, A56.8)) 10 000 gyv.	0,6	2,0	0,0	4,9	0,3
4.3. Pagerinti motinos ir vaiko sveikatą					
Kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas 1 000 gyvų gimusių kūdikių	3,1	3,3	0,0	14,4	0,94
2 metų amžiaus vaikų MMR1 (tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina, 1 dozė) skiepavimo apimtys (proc.)	95,1	92,7	87,7	99,3	1,03
1 metų amžiaus vaikų DTP3 (difterijos, stabligės, kokliušo vakcina, 3 dozės) skiepavimo apimtys (proc.)	96,4	92,1	86,5	100,0	1,05
Tikslinės populiacijos (6–14 m.) dalis (proc.), dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje (proc.)	6,6	15	1,6	57,0	0,44

Vaikų, neturinčių ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.)	24,4	20	10,9	30,4	1,22
Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 1 000 gyv.	14	3,9	0,0	14,0	3,59
4.4. Stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę					
Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų (I00–I99) 100 000 gyv.	1023,1	748	575,7	1238,2	1,37
Standartizuotas mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų (I00–I99) 100 000 gyv.	923,4	733	575,7	1238,2	1,26
Mirtingumas nuo piktybinių navikų (C00–C97) 100 000 gyv.	317,2	287,8	223,3	366,2	1,10
Standartizuotas mirtingumo nuo piktybinių navikų rodiklis (C00–C97) 100 000 gyv.	271,9	273,5	210	366,2	0,99
Mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų (I60–I69) 100 000 gyv.	157,2	176,1	73,8	455,9	0,89
Standartizuotas mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų rodiklis (I60–I69) 100 000 gyv.	143,2	172,4	73,8	455,9	0,83
Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.	76,3	61,2	30,0	124,3	1,25
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programoje	50,1	52,9	16,8	73,2	0,95
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių, apmokamų iš Privalomojo sveikatos draudimo biudžeto lėšų, finansavimo programoje	52,7	56,4	30,6	76,9	0,93
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programoje	61,2	56,3	30,9	69,4	1,09
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programoje	45,7	48,2	28,2	66,3	0,95

Iš 1 lentelėje pateiktų PRS rodiklių reikšmių Vilkaviškio r. sav. palyginimo su atitinkamu Lietuvos vidurkiu rodikliu matyti, kad iš visų sveikatos rodiklių į **žaliąją zoną** patenka tik šeši rodikliai:

- bandymų žudytis skaičius (X60–XX64, X66–X84) 100 000 gyv.;
- asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius 10 000 darbingo amžiaus gyv.;
- susižalojimo dėl nukritimo atvejų skaičius (W00–W19) 65+ m. amžiaus grupėje 10 000 gyv.;
- sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis (A00–A08) 10 000 gyv.;
- pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių (V00–V09) 100 000 gyv.;
- į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kvadratiniam kilometrui;
- mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu rodiklis 100 000 gyv.;
- standartizuotas mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu, rodiklis 100 000 gyv.;
- vaikų, neturinčių ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.);

- tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programoje.

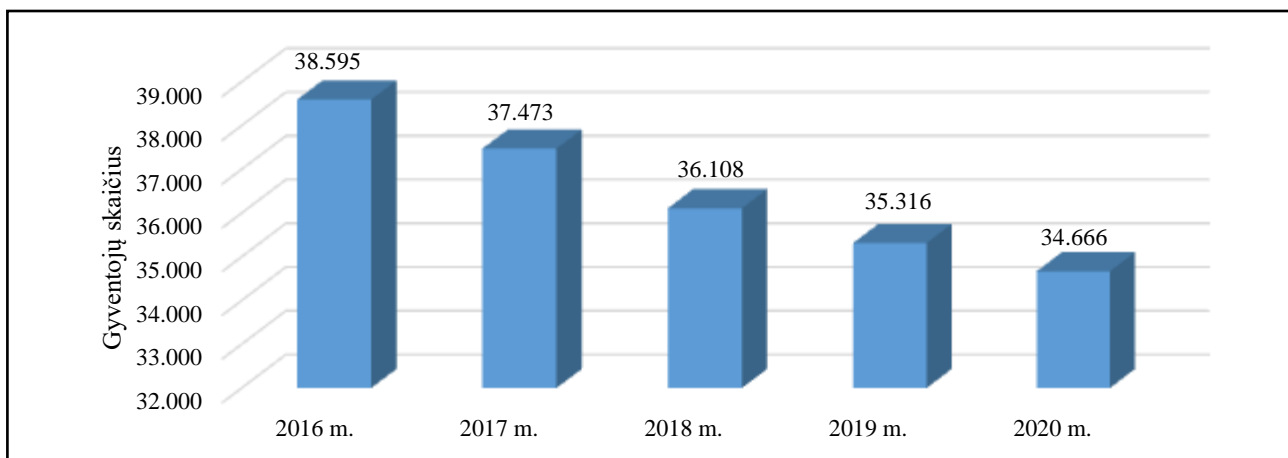
Vilkaviškio r. sav. rodikliai, patenkantys į prasčiausių savivaldybių kvintilių grupę žymimi raudona spalva (žr. 1 lentelę Vilkaviškio r. sav. visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis 2019 m.) ir yra **raudonoje zonoje**:

- mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose, skaičius 1 000 gyv.;
- nusikalstamos veiklos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda (nusikaltimai) 100 000 gyv.;
- gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais;
- išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius 1 000 gyv.;
- tikslinės populiacijos (6–14 m.) dalis (proc.), dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje (proc.);
- paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 1 000 gyv.;
- Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.

Dauguma Vilkaviškio r. sav. rodiklių reikšmių, kaip ir 2018 m., patenka į Lietuvos vidurkį atitinkančią analizuojamų reikšmių grupę – geltonąją zoną (41 rodiklis). Į šiuos rodiklius taip pat yra svarbu atkreipti dėmesį (žr. 1 lentelę Vilkaviškio r. sav. visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis 2019 m.).

DEMOGRAFINIŲ RODIKLIŲ APŽVALGA VILKAVIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖJE

Lietuvos statistikos departamento duomenimis, Vilkaviškio r. sav. 2020 m. pradžioje gyveno

34 666 asmenys, t. y. 650 asmenų mažiau nei 2019 m. Kasmet pastebimas gyventojų mažėjimas (1 pav.).

1 pav. **Vilkaviškio r. sav. nuolatinių gyventojų skaičius metų pradžioje per 2016–2020 m. laikotarpį.**

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Vilkaviškio r. sav. 2019 m. gimusiųjų buvo 8 asmenimis daugiau nei 2018 m. (2018 m. gimusiųjų užregistruota 314 asmenų, 2019 m. – 322 asmenys). 2019 m. mergaičių gimė 173, berniukų – 149, o 2018 m. tiek berniukų, tiek mergaičių gimė po 157.

Remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2019 m. mirė 5 asmenimis mažiau, nei 2018 m. Vilkaviškio r. sav.: 2018 m. mirė 619 asmenų, 2019 m. mirė 614 asmenų. Tiek mirtingumo, tiek gimstamumo rodiklis 2019 m. Vilkaviškio r. sav. šiek tiek pagerėjo, lyginant su 2018 m.

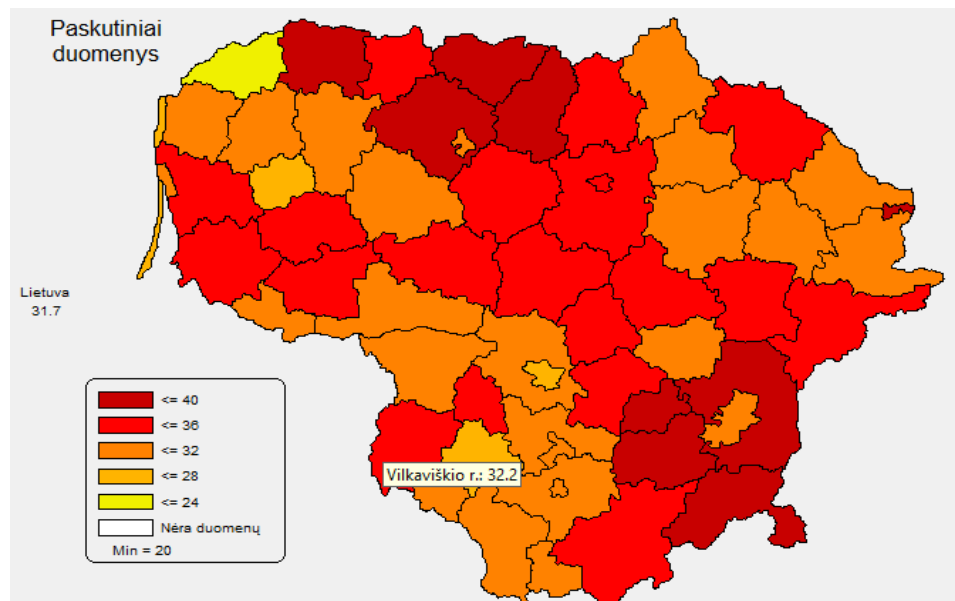

Lietuvos sveikatos programos strateginis tikslas – pasiekti, kad 2025 metais šalies gyventojai būtų sveikesni ir gyventų ilgiau, pagerėtų gyventojų sveikata ir sumažėtų sveikatos netolygumai:

- vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė;
- išvengiamas mirtingumas.

Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė – tai tikimybinis rodiklis, rodantis, kiek vidutiniškai metų gyvens kiekvienas gimęs arba sulaukęs tam tikro amžiaus žmogus, jeigu visą būsimą tiriamosios kartos gyvenimą kiekvienos gyventojų amžiaus grupės žmonių mirtingumas nekis. Tai pagrindinis gyventojų sveikatos rodiklis. Jis parodo bendrą rizikos veiksnių poveikį, ligų paplitimą, intervencijų bei gydymo veiksmingumą. Remiantis leidinio „Visuomenės sveikatos būklė Lietuvos savivaldybėse 2019 m.“ duomenimis, 2019 m. gimęs Lietuvos gyventojas, tikėtina, kad nugyvens vidutiniškai 76,5 metų, 2018 m. buvo 76 metai. Tiek 2018 m., tiek 2019 m. skirtumai tarp savivaldybių yra nedideli. 2019 m. Vilkaviškio r. sav. vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė yra 73,8 metai.

Išvengiamas mirtingumas – tai mirusiųjų nuo ligų ar būklių, kurių galima išvengti taikant žinomas efektyvias prevencijas ir / ar diagnostikos priemones ir / ar gydymo priemones, dalis procentais nuo visų gyventojų mirčių. Remiantis duomenimis apie išvengiamą mirtingumą, galima spręsti apie sveikatos priežiūros ir sveikatos politikos įtaką gyventojų sveikatai bei numatyti naujas veiksmų kryptis. Lietuvoje 2019 m. 31,7 proc. visų mirčių buvo galima išvengti. Lyginant su 2018 m., išvengiamų mirčių dalis padidėjo (2018 m. – 31,3 proc.). Vilkaviškio r. sav. 2019 m. išvengiamo mirtingumo (proc.) rodiklis buvo aukštas – 32,2 proc. (2 pav.), lyginant su 2018 m., o tai rodo prastėjančią situaciją.

2 pav. Išvengiamo mirtingumo (proc.) rodiklio pasiskirstymas tarp Lietuvos savivaldybių 2019 m.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

III SKYRIUS SPECIALIOJI DALIS

ATRINKTŲ RODIKLIŲ DETALI ANALIZĖ IR INTERPRETAVIMAS VILKAVIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖJE

Detaliai analizei ir interpretavimui buvo pasirinkti rodikliai, kurie patenka į raudoną zoną lyginant Vilkaviškio r. sav. su kitomis Lietuvos savivaldybėmis.

Detaliai analizei pasirinkti šie rodikliai:

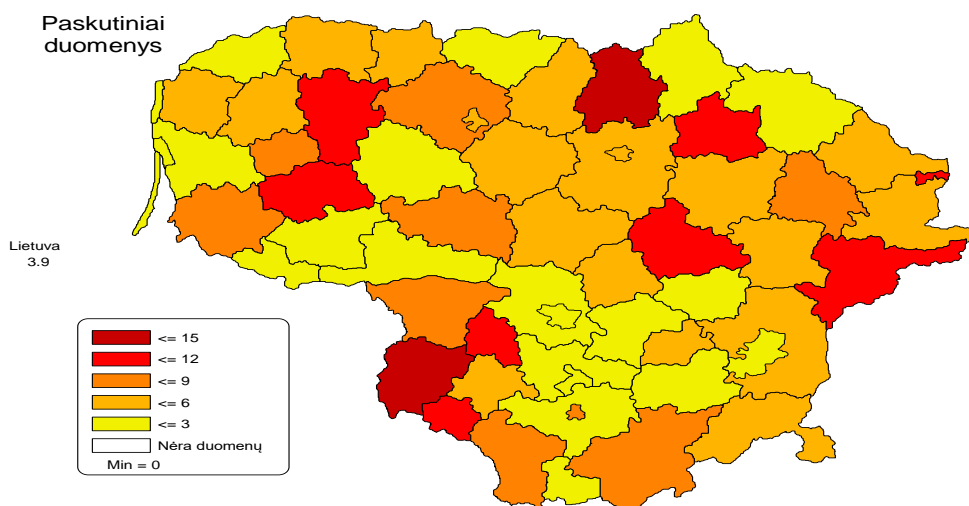

- paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 1 000 gyv.;
- mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų (I–I99) 100 000 gyv.;
- sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.

PAAUGLIŲ (15–17 M.) GIMDYMŲ SKAIČIUS VILKAVIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖJE

Gimdymas jaunesniame nei 20 metų amžiuje yra siejamas su daugeliu neigiamų pasekmių tiek gimdyvei, tiek kūdikiui. Nėščios paauglės dažniau nei vyresnio amžiaus gimdyvės patiria persileidimą, neonatalinę kūdikio mirtį, pagimdo negyvą vaisių. Merginos, kurios pirmo vaiko susilaukia būdamos jaunesnės nei 20 metų, taip pat neretai iškrenta iš ugdymo sistemos, rečiau įgyja vidurinį ar aukštąjį išsilavinimą, todėl dažniau susiduria su prasta ekonomine situacija, skurdu (V. Tretjakova, 2016 m.).

Remiantis Higienos instituto sveikatos informacijos centro leidiniu „Visuomenės sveikatos būklė Lietuvos savivaldybėse 2019 m.“, 2019 m. Lietuvoje gimdymų skaičius tarp nepilnamečių (15–17 m. amžiaus) paauglių buvo 145 (3,9 atv./1000 gyv.). Pastebimas didžiausias paauglių gimdymo rodiklis šiaurės vakarinėje Lietuvos dalyje (3 pav.).

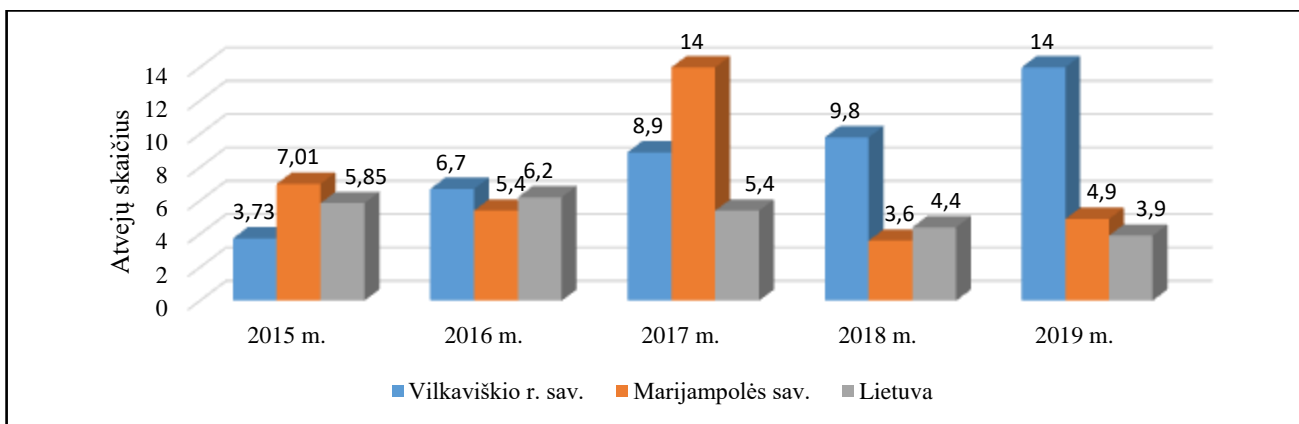

3 pav. Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 1000 gyv. 2019 m. Lietuvos savivaldybėse.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

7-iose Lietuvos savivaldybėse tarp gimdyvių paauglių nebuvo. Kitose savivaldybėse šis rodiklis svyravo nuo 0,7atv./1000 gyv. (Kauno r. sav.) iki 14,0 atv./1000 gyv. (Vilkaviškio r. sav.). Pastarasis rodiklis 3,6 kartų didesnis nei Lietuvos vidurkis (3 pav.).

Per 2015 m. – 2019 m. laikotarpį, didžiausias paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 1000 gyv. Vilkaviškio r. sav. buvo registruotas 2019 m. – 14 atv./1000 gyv., o mažiausias pastebimas 2015 m. – 3,73 atv./1000 gyv. Lyginant 2018 m. su 2019 m., tai paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 1000 gyv. buvo 1,4 karto didesnis 2019 m. Vilkaviškio r. sav. (4 pav.).

4 pav. Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 1000 gyv. Vilkaviškio r. sav., Marijampolės sav., Lietuvoje 2015 – 2019 m. laikotarpyje.

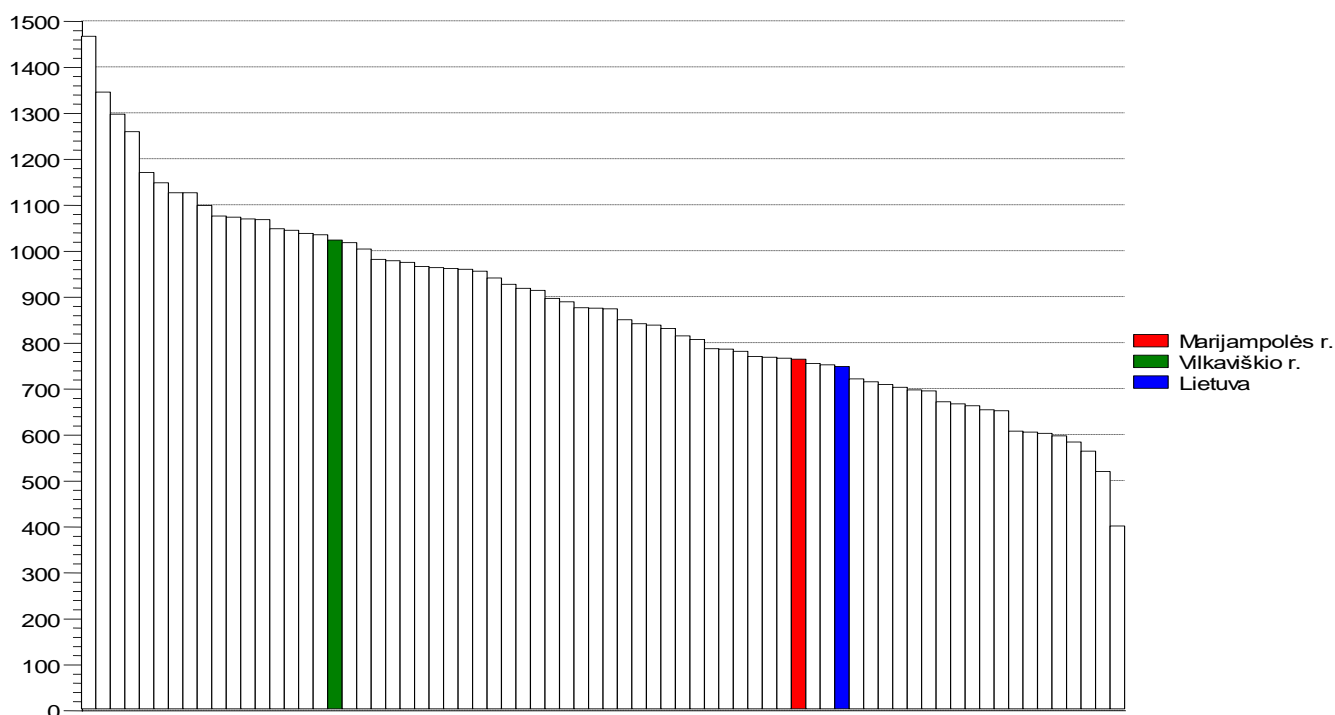
Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

2018 m. ir 2019 m. paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 1000 gyv. Vilkaviškio r. sav. viršijo Marijampolės sav. ir Lietuvos vidurkį. Per tiriamąjį laikotarpį pastebimas mažiausias paauglių gimdymų skaičius Vilkaviškio r. sav. 2015 m. – 3,73 atv./1000 gyv. Nuo 2015 m. šis rodiklis palaipsniui augo ir 2019 m. pasiekė 14 atv./1000 gyv. Vilkaviškio r. sav. (4 pav.).

Viena iš svarbiausių paauglių sveikatos problemų visame pasaulyje išlieka ankstyvi, nesaugūs lytiniai santykiai, kurių pasekmė yra nėštumas. Paauglės vengia konsultuotis su gydytoju, stengiasi kuo ilgiau nuslėpti nėštumą, nėštumo metu rūko, vartoja alkoholį, narkotikus, serga lytiškai plintančiomis ligomis. Šis rodiklis – paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 1000 gyv. – rodo prastą situaciją Vilkaviškio r. sav. Atsižvelgiant į didelį paauglių gimdymų skaičių, Vilkaviškio r. sav. ugdymo įstaigose reikalingas didesnis mokinių švietimas lytiškumo temomis. 2019 m. Vilkaviškio r. sav. buvo užregistruota 8 atvejai paauglių (15–17 m.) gimdymų.

MIRTINGUMAS NUO KRAUJOTAKOS SISTEMOS LIGŲ VILKAVIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖJE

Sergamumas ir mirtingumas Lietuvoje nuo kraujotakos sistemos ligų jau daug metų išlieka

aktualia problema. Remiantis Higienos instituto sveikatos informacijos centro leidiniu „Visuomenės sveikatos būklė Lietuvos savivaldybėse 2019 m.“, 2019 m. dėl kraujotakos sistemos ligų mirė 20 901 gyventojas. Vilkaviškio r. sav. 2019 m. mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklis 100 000 gyv. buvo 1023,1 atv./100 000 gyv. (5 pav.).

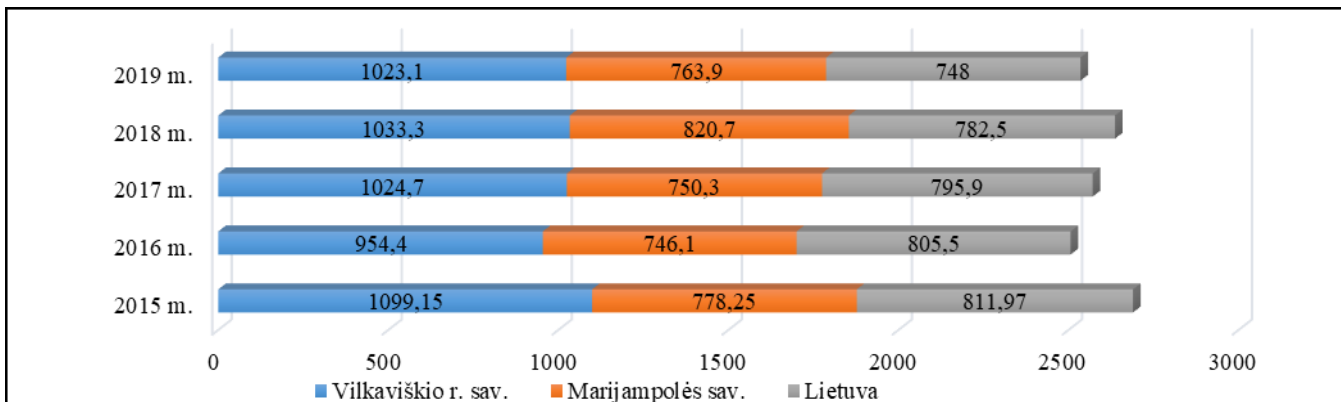
5 pav. Mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklis 100 000 gyv. Vilkaviškio r. sav., Marijampolės sav., Lietuvoje 2019 m.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Remiantis Higienos instituto Sveikatos informacijos centro duomenimis, 2019 m. lyginant Vilkaviškio r. sav. su Marijampolės sav. ir Lietuvos vidurkiu, tai Vilkaviškio r. sav. rodiklis dėl

mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų gerokai viršijo Marijampolės sav. ir Lietuvos vidurkį, tai rodo prastą situaciją mūsų rajone (2019 m. Marijampolės sav. mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklis buvo užregistruotas 763,9 atv./100 000 gyv., Lietuvos vidurkis – 748 atv./100 000 gyv.).

Lyginant Vilkaviškio r. sav. mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklį nuo 2015 m. iki 2019 m. tarp Marijampolės sav. ir Lietuvos vidurkio, pastebimas intensyvesnis mirtingumas nuo šio rodiklio Vilkaviškio r. sav. (6 pav.).

6 pav. Mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklis 100 000 gyv. Vilkaviškio r. sav., Marijampolės sav., Lietuvoje 2015–2019 m. laikotarpiu.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Didžiausias mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklis 100 000 gyv. Vilkaviškio r. sav. per tiriamąjį, 2015–2019 m., laikotarpį pastebimas 2015 m. Nors 2019 m. mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų registruojamas 1,07 karto mažesnis, tačiau vis tiek tai išlieka aktualia ir didele problema.

Mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų pasiskirstymas pagal lytį yra nevienodas. 2019 m. Vilkaviškio r. sav. mirė 358 asmenys, iš jų: 195 moterys ir 163 vyrai.

Tiek Vilkaviškio r. sav., tiek Marijampolės sav. didesnis mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų pastebimas tarp moterų, 2019 m.: Vilkaviškio r. sav. – 195 moterys, Marijampolės sav. – 259 moterys.

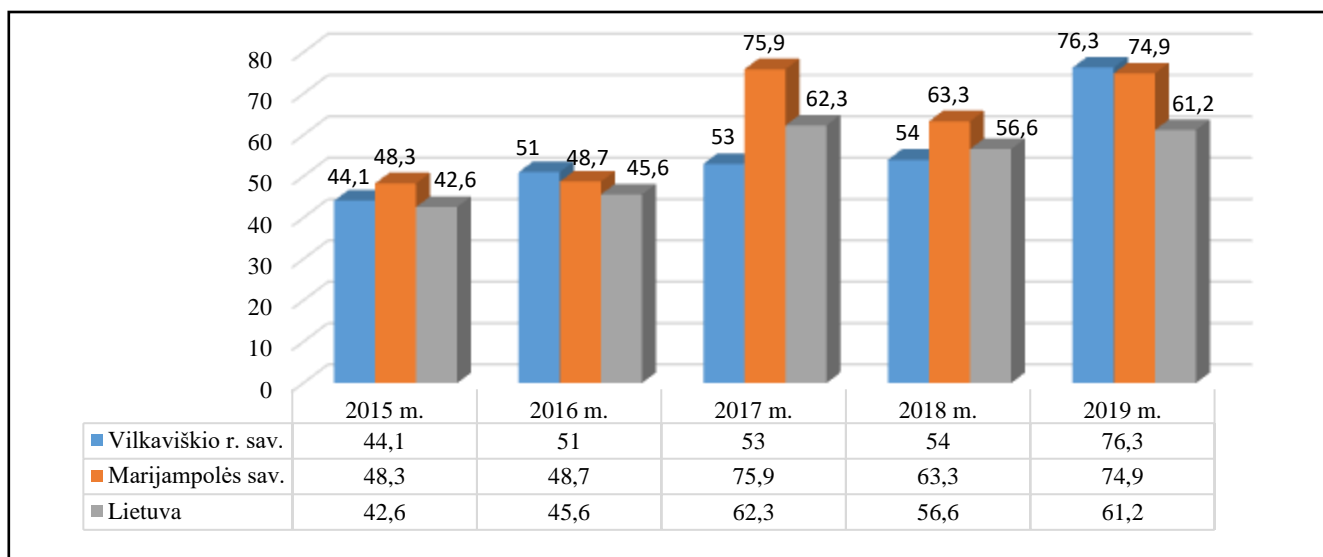
Vilkaviškio r. sav. 2019 m. didžiausias mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų pastebimas vyresnio amžiaus asmenims, kuriems buvo 65 ir daugiau metų (5275,7 atv./100 000 gyv.), antroje vietoje pagal amžių didžiausias mirtingumas pastebimas asmenų, kurie papuolė į 45–64 m. amžiaus grupę. Šioje amžiaus grupėje asmenų mirė 518,87 atv./100 000 gyv. Lyginant mirtingumą pagal vietas, pastebimas didesnis mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų tarp miesto gyventojų: 2019 m. miesto gyventojų mirė 1992,03 atv./100 000 gyv., kaimo gyventojų – 1042,54 atv./100 000 gyv.

Vilkaviškio r. sav. 2019 m. mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklis 100 000 gyv. rodo prastą situaciją lyginant tarp kitų Lietuvos savivaldybių, todėl Vilkaviškio r. sav. su šiuo rodikliu patenka į raudoną zoną, 2019 m. Vilkaviškio r. sav. nuo kraujotakos sistemos ligų mirė 359 asmenys. Stebint šį rodiklį, reikia intensyviau taikyti prevencines priemones.

SERGAMUMAS II TIPO CUKRINIŲ DIABETŲ VILKAVIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖJE

Cukrinis diabetas – tai yra įvairių paveldimų ir įgytų priežasčių sukeltas medžiagų apykaitos sutrikimas, lėtinė liga, kuria susergama dėl insulino gamybos, sekrecijos ir jo poveikio organizme pakitimų arba dėl šių priežasčių sutrikusi angliavandenių riebalų ir baltymų apykaita, kuomet atsiranda lėtinė hiperglikemija ir daugelio organų ilgalaikiai pažeidimai arba disfunkcija (G. Urbonaitė, 2020 m.). Yra išskiriami 3 cukrinio diabeto tipai: 1 tipo (nuo insulino priklausomas), 2 tipo (nuo insulino nepriklausomas) bei gestacinis (nėščiųjų) (G. Urbonaitė, 2020 m.).

Higienos instituto Sveikatos informacijos centro leidinio „Visuomenės sveikatos būklė Lietuvos savivaldybėse 2019 m.“ duomenimis, 2019 m. 17 106 asmenims ambulatorinėse asmens sveikatos priežiūros įstaigose pirmą kartą gyvenime užregistruotas II tipo cukrinis diabetas (nuo insulino nepriklausomas diabetas). Sergamumas Lietuvoje šia liga išaugo: 2019 m. – 61,2 atv./10 000 gyv., 2018 m. – 56,6 atv./10 000 gyv. Taip pat stebimas didesnis sergamumas II tipo cukriniu diabetu Vilkaviškio r. sav. (7 pav.).

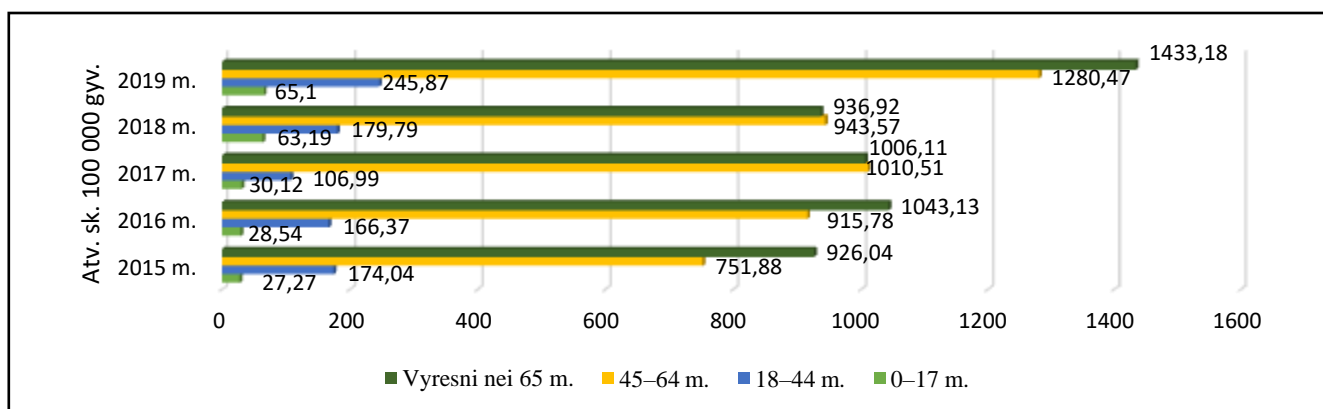
7 pav. Sergamumas II tipo cukriniu diabetu Vilkaviškio r. sav., Marijampolės sav., Lietuvoje 10 000 gyv. 2019 m.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Remiantis Higienos instituto Sveikatos informacijos centro duomenimis, per 2015–2019 m. laikotarpį, didžiausias sergamumas II tipo cukriniu diabetu Vilkaviškio r. sav. pastebimas 2019 m. (76,3 atv./10 000 gyv.), šis rodiklis viršija Marijampolės sav. ir Lietuvos vidurkį.

2019 m. Vilkaviškio r. sav. pastebimas 1,65 karto didesnis vyrų mirtingumas nuo cukrinio diabeto: vyrų mirtingumas nuo cukrinio diabeto buvo 46,63 atv./100 000 gyv., moterų – 28,25 atv./100 000 gyv. 2019 m. didžiausias mirtingumas nuo cukrinio diabeto Vilkaviškio r. sav. 2019 m. pastebimas tarp vyresnio amžiaus asmenų: 65 ir vyresni asmenys – 136,15 atv./100 000 gyv.

Vilkaviškio r. sav. 2019 m. didžiausias sergamumas cukriniu diabetu pastebimas taip pat tarp vyresnių nei 65 m. amžiaus asmenų – 1280,47 atv./100 000 gyv. (8 pav.).

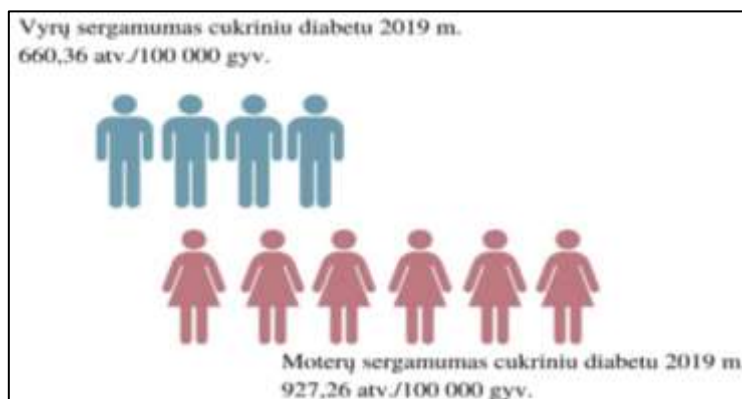

8 pav. Sergamumas cukriniu diabetu Vilkaviškio r. sav. 2015–2019 m. laikotarpiu pagal amžiaus grupes.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

2019 m. Vilkaviškio r. sav. didesnis sergamumas cukriniu diabetu pagal vietovę pastebimas tarp miesto gyventojų, t. y. 1,2 karto didesnis nei kaimo gyventojų.

Vilkaviškio r. sav. 2019 m. pagal lytį pastebimas didesnis 1,4 karto sergamumas cukriniu diabetu moterų tarpe (9 pav.).

9 pav. Sergamumas cukriniu diabetu pagal lytį Vilkaviškio r. sav. 2019 m.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Vilkaviškio r. sav. 2019 m. vyrų sergančių cukriniu diabetu buvo užregistruota 660,36 atv./100 000 gyv., moterų – 927,26 atv./100 000 gyv. Tokia pati tendencija pastebima ir 2018 m.: Vilkaviškio r. sav. sergančiųjų cukriniu diabetu daugiau užregistruota moterų (moterų – 597,75 atv./100 000 gyv., vyrų – (518,41 atv./100 000 gyv.).

Išvengiama hospitalizacija – tai hospitalizacija, kurios galima išvengti imantis prevencinių priemonių ir (ar) laiku teikiant reikiamą ambulatorinę sveikatos priežiūrą. Vilkaviškio r. sav. 2019 m. išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius 1 000 gyv. buvo 8,4 atv./1 000 gyv., tuo tarpu Lietuvos – 7 atv./1 000 gyv., Marijampolės sav. – 5,6 atv./1 000 gyv. Šis rodiklis rodo prastą situaciją Vilkaviškio r. sav., lyginant su kitom Lietuvos savivaldybėmis, ir todėl papuola į raudoną zoną.

Apibendrinant analizę galima teigti, kad 2019 m. Vilkaviškio r. sav. rodikliai – išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius 1 000 gyv., sergamumas II tipo cukriniu diabetu 10 000 gyv. rodo prastą situaciją Vilkaviškio r. sav. ir patenka į raudoną zoną (2019 m. sergančiųjų II tipo cukriniu diabetu Vilkaviškio r. sav. buvo užregistruoti 627 asmenys), todėl reikia ir toliau stebėti šį rodiklį ir taikyti efektyvias prevencines priemones, siekiant pagerinti susidariusią situaciją.

IV SKYRIUS IŠVADOS

1. 2019 m., kaip ir 2018 m., Vilkaviškio r. sav. stebimas sergamumo mažėjimas žarnyno infekcinėmis ligomis. Taip pat pastebimas rodiklio bandymų žudytis skaičiaus mažėjimas ir vaikų, neturinčių ęduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis proc. mažėjimas.

2. Galima pasidžiaugti, kad dalis rodiklių Vilkaviškio r. sav. 2019 m. kaip ir 2018 m. reikšmės buvo nulinės, tai rodo gerą situaciją ir savivaldybė patenka į žalią zoną su šiais rodikliais: neužregistruota darbingo amžiaus asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe; mirtingumas dėl alkoholio vartojimo.

3. Taikant prevencinius veiksmus, Vilkaviškio r. sav. 2019 m. pagerėjo šie rodikliai: pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių; tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programoje. Šie rodikliai 2018 m. buvo geltonoje zonoje, o 2019 m. Vilkaviškio r. sav. su šiais rodikliais patenka į žalią zoną.

4. Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 1 000 gyv. rodiklis Vilkaviškio r. sav. 3,6 karto didesnis už Lietuvos vidurkį, todėl Vilkaviškio r. sav., lyginant su kitomis savivaldybėmis, yra prasta situacija ir papuolama į raudoną zoną.

5. Nors 2019 m. Vilkaviškio r. sav. mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklis papuola į geltoną zoną, tačiau jis išlieka aktualia problema. 2019 m. Lietuvoje nuo kraujotakos sistemos ligų mirė 20 901 asmuo.

6. 2019 m. sergamumo II tipo cukriniu diabetu rodiklis Vilkaviškio r. sav. buvo didesnis už Lietuvos rodiklį (Vilkaviškio r. sav. – 76,3 atv./10 000 gyv., Lietuvos – 61,2 atv./10 000 gyv.). Tai rodo prastą Vilkaviškio r. sav. Situaciją, lyginant su kitomis Lietuvos savivaldybėmis.

V SKYRIUS REKOMENDACIJOS

1. Bendros rekomendacijos:

- didinti Vilkaviškio r. sav. gyventojų raštingumą sveikatos išsaugojimo, stiprinimo srityje, vykdant mokslu pagrįstos informacijos sklaidą bei atsižvelgiant į gyventojų, kuriems ši informacija teikiama, amžių, išsilavinimą, užimtumą bei sveikatos būklę;
- kelti kvalifikaciją su jaunimu ir sveikatos priežiūros įstaigose dirbančių specialistų sveikatos stiprinimo klausimais (didesnį dėmesį skiriant lytiniam švietimui, lytiniu keliu plintančioms ligoms, sveikos mitybos bei fizinio aktyvumo skatinimui);
- skatinti visuomenės sveikatos ir asmens sveikatos priežiūros bei kitų sektorių bendradarbiavimą kompleksškai sprendžiant savivaldybės gyventojų sveikatos problemas.

2. Rekomendacijos pagal prioritetinius rodiklius patenkančius į prasčiausių savivaldybių kvintilių grupę:

2.1. Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičiaus Vilkaviškio rajono savivaldybėje prevencija:

- efektyviomis, įvairiomis švietėjiškomis priemonėmis, atsižvelgiant į didelį paauglių gimdymų skaičių, intensyviau šviesti mokinius lytiškumo temomis (seminarai, paskaitos ir t. t.);
- skatinti aktyvesnę, glaudesnę abipusiu pasitikėjimu paremtą tėvų ir paauglių bendravimą;
- sveikatingumo raštingumo didinimas ŽIV ir lytiškai plintančių ligų klausimais bendruomenėse, o ypač tarp paauglių ir paauglių tėvų / globėjų.

2.2. Mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų, Vilkaviškio rajono savivaldybėje prevencija:

- skatinti žmones reguliariai lankytis pas šeimos gydytoją ir profilaktiškai tikrintis savo sveikatą, aktyviai dalyvauti nemokamose valstybinėse prevencinėse programose;
- skatinti gyventojus propaguoti sveiką gyvenseną, subalansuotai maitintis, teikti informaciją apie fizinio aktyvumo reikšmę širdies ir kraujagyslių ligoms, gerinti fizinio aktyvumo konsultacijų teikimą darbo vietose.

2.3. Sergamumo II tipo cukriniu diabetu Vilkaviškio rajono savivaldybėje prevencija:

- siekiant mažinti sergamumą cukriniu diabetu, rekomenduojama didinti žmonių informuotumą apie I ir II tipo cukrinį diabetą, jo rizikos veiksnius, simptomus, profilaktikos priemones ir galimas komplikacijas;
- kuo daugiau gyventojų, priklausančių širdies ir kraujagyslių ligų bei cukrinio diabeto rizikos grupei, įtraukti į „Širdies ir kraujagyslių ligų bei cukrinio diabeto rizikos grupės asmenų sveikatos stiprinimo programą“.